

Nikolasa Onufa konstruktīvisms un Huajaņ skolas budisms: saskarsmes punkti

Jeļena Staburova

Rīgas Stradiņa universitāte, Doktorantūras nodaļa, Latvija

Ievads. Salīdzinājumam ir izvēlēti objekti, kurus šķir tūkstoš gadu ilgs periods. No vienas puses, mūsdienu ASV teorētiskais starptautiskajās attiecībās – Nikolass Onufs. No otras puses – ķīniešu budistu skolas Huajaņ trešais patriarhs Fa Dzans (7. gs.). Abi domātāji ir tik tālu viens no otra gan laikā, gan telpā, ka vietā liktos apšaubīt šāda salīdzinājuma adekvātumu.

Iepriekš piekrītot visiem iespējamiem pretargumentiem par sastatāmo vienību kardinālo atšķirību no ģenēzes, kultūras un vēstures viedokļa, izskatās, ka salīdzinājums ir piesaistīgs – tas palīdz noskaidrot, vai 20.–21. gs. politikas zinātnes teorijas ir savietojamas ar ķīniešu tradicionālo domu. Šo pētījumu savā ziņā var uzskatīt par atbildi uz mūsdienu ķīniešu starptautisko attiecību pētnieka Cjiņa Jacjina (*Qin Yaqing*) apgalvojumu, ka Ķīnas doma ar savu “citādību” nemaz “neierakstās” mūsdienu politikas zinātnes teorijās.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mūsu mērķis ir, analizējot N. Onufa konstruktīvisma konceptuālo bāzi salīdzinājumā ar Huajaņ budisma filozofiju, parādīt, ka postmodernā politoloģiskā doma, atsacījiesies no daudziem agrākā laika rietumu filozofijas postulātiem, ne tikai pietuvojas tradicionāliem ķīniešu priekšstatiem, bet arī zināmā mērā iekļauj tos savā aprītē.

Par pamatmateriāliem izmantots N. Onufa raksts “*Constructivism: A User’s Manual*” (sk.: *International Relations in a Constructed World / Editors: Vendulka Kubáľková, Nicholas Onuf, Paul Kowert. Armonk: M. E. Sharpe, NY, 1998. – Pp. 58–78*); Fa Dzana sacerējums “Zelta lauva” (*Fa Zang. Huayan jin shizi zhang jiaoshi. – Beijing, 1996*); Cjiņa Jacjina raksts “*International Society as a Process: Institutions, Identities, and China’s Peaceful Rise*” (sk.: *The Chinese Journal of International Politics, Vol. 3, 2010, 129–153*).

Pētījums veikts, izmantojot vispārējās izpētes metodes (deskriptīvo, salīdzināmo), pielāgojot tās politikas zinātnes, filozofijas, sinoloģijas laukiem.

Rezultāti. Sastatīšanas gaitā konstatētas N. Onufa ideju principiālas atšķirības no Fa Dzana filozofijas. Par nozīmīgāko no tām var saukt atšķirību starp *zinātni* un *ticību*. N. Onufs apskata jautājumus, kuri ir ārpus Fa Dzana interešu loka: ontoloģiskie jautājumi (brīvība, cilvēka izvēle) un politikas zinātnes koncepti (valsts, starptautiskās attiecības, aģenti). Tomēr abu domātāju starpā ir arī aprīnojama līdzība. Abiem liekas svarīgi noteikt elementu, kas sacementē viņu konstruēto pasaules domēnu. Fa Dzans šo elementu sauc par “likumu” (*fa*), bet N. Onufs – par “noteikumu” (*rule*).

Gan N. Onufs, gan Fa Dzans mūsu pasaules veidotāja loma atvēl valodai. Jāsaka, Fa Dzanam šis jautājums izstrādāts īpaši dziļi, tādēļ, šķiet, Huajaņ skolas filozofija varētu gan paplašināt, gan padziļināt starptautisko attiecību konstruktīvistu atziņas par runas aktu kā valstu un starptautiskās vides veidotāju. Kopīgs abiem domātājiem ir arī uzskats, ka pats cilvēks konstruē savas esības, savas dzīvošanas vidi.

Secinājumi. N. Onufa teorijas un Huajaņ filozofijas salīdzināšana ļauj reljefi parādīt politikas zinātnes attīstības virzienus postmodernisma laikmetā.

Visu 20. gadsimtu attīstījās rietumu reāliju pārklāšana ar Ķīnas sociālo un kultūras matricu, kas nevarēja neatspoguļoties rietumu kultūrai piederīgā cilvēka pasaules uzskatos. Ir pieņemts uzskatīt, ka postmodernismā rezultējusies rietumu domas attīstības iekšējā loģika. Sinologam liekas neapstrīdami, ka jārūnā arī par rietumu un ķīniešu domas konvergenci, kas veidojusies nelineāri, nepārtraukti un, protams, neapgriezeniski.